

Sygn. akt II CSK 499/13

POSTANOWIENIE

Dnia 21 maja 2014 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Grzegorz Misiurek (przewodniczący)

SSN Wojciech Katner

SSN Katarzyna Tyczka-Rote (sprawozdawca)

w sprawie z wniosku P. S. E. -

Spółki Akcyjnej w K.

przy uczestnictwie D. D. i Do. D.

o stwierdzenie zasiedzenia służebności,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 21 maja 2014 r.

skargi kasacyjnej wnioskodawcy

od postanowienia Sądu Okręgowego w P.

z dnia 17 kwietnia 2013 r.

**uchyla zaskarżone postanowienie i przekazuje sprawę Sądowi
Okręgowemu w P. do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o
kosztach postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Sąd Rejonowy w S. postanowieniem z dnia 6 listopada 2012 r. stwierdził, że wnioskodawca – P. S. E. S.A. w W. nabył przez zasiedzenie z dniem 1 stycznia 2003 r. służebność gruntową o treści odpowiadającej służebności przesyłu, obciążającą nieruchomość położoną w B. gmina S., oznaczoną w ewidencji gruntów i budynków jako działka 91/5, zapisaną w księdze wieczystej [...], polegającą na prawie lokalizacji i korzystania z urządzeń w postaci napowietrznej linii energetycznej 400 kV relacji G. – P., wspartej na słupach osadzonych w gruncie oraz na prawie korzystania z nieruchomości obciążonej w zakresie niezbędnym do eksploatacji, konserwacji, remontów i modernizacji urządzeń elektroenergetycznych zgodnie z ich przeznaczeniem oraz prawem wejścia i wjazdu odpowiednim sprzętem na nieruchomość obciążoną. Sąd przyjął, że poprzednik wnioskodawcy wszedł w posiadanie nieruchomości w zakresie służebności będąc w dobrej wierze i posiadał ją w ten sposób przez wymagany okres 20 lat.

Na skutek apelacji wniesionej przez uczestników D. D. i Do. D. Sąd Okręgowy w P. postanowieniem z dnia 17 kwietnia 2013 r. zmienił zaskarżone postanowienie w ten sposób, że oddalił wniosek.

Podstawą orzeczenia były ustalenia, zgodnie z którymi przez nieruchomość stanowiącą własność uczestników przebiega linia elektroenergetyczna 400 kV P.-G. Na działce znajduje się jeden z jej słupów z czterema podporami. W dniach 21 października 1977 r., 15 lipca 1978 r., 10 października 1978 r. i 20 listopada 1978 r. wydane zostały decyzje organów administracji rządowej oraz Gminy S. i G., zezwalające w trybie art. 35 ustawy z dnia 24 października 1974 r.- Prawo budowlane (Dz.U. Nr 38, poz. 229 ze zm.) i art. 35 i 36 ustawy z dnia 12 marca 1958 r. o zasadach i trybie wywłaszczenia nieruchomości (jednolity tekst: Dz.U. z 1974 r., Nr 10, poz. 64 ze zm.) - Zakładowi Energetycznemu T. na wejście na grunty celem założenia i przeprowadzenia tej linii. W 1982 r. linia została oddana do użytku i nadal jest eksploatowana. Stanowiła najpierw własność Skarbu Państwa, pozostając w gestii Okręgu Energetycznego w B. Przedsiębiorstwo Państwowe, potem wydzielonego z niego Zakładu Energetycznego T. w T. - Przedsiębiorstwa

Państwowego, który stał się właścicielem tej linii. Zarządzeniem z dnia 12 lipca 1993 r. zorganizowaną część przedsiębiorstwa, w tym także linię elektroenergetyczną P. – G. wniesiono do spółki akcyjnej P. S. E. S.A w W., która w 2007 r. zmieniła nazwę na PGE Spółka Akcyjna, po czym z dniem 31 stycznia 2007 r. została przekształcona w P. S. E. O. S.A. w K.

Sąd Okręgowy stwierdził, że przedłożone jako dowody decyzje, zezwolenia oraz pisma dotyczące przeprowadzenia linii napowietrznej nie pozwalają zindywidualizować działek, przez które linia miała przebiegać, nie potwierdzają więc, że miała przebiegać przez działkę uczestników. W rezultacie zakwestionował dobrą wiarę poprzednika prawnego wnioskodawcy, co spowodowało wydłużenie terminu zasiedzenia do 30 lat (art. 172 § 2 k.c. w zw. z art. 9 ustawy z dnia 28 lipca 1990 roku o zmianie ustawy - Kodeks cywilny - Dz. U. Nr 55, poz. 321) w zw. z art. 292 k.c. i w zw. z art. 305⁴ k.c. Termin ten upłynąłby z dniem 1 stycznia 2013 r., lecz przerwany został złożeniem przez uczestników w 2011 r. wniosku o ustanowienie służebności przesyłu. Wskazując na treść art. 124 § 1 k.c. Sąd stwierdził, że bieg zasiedzenia należy liczyć na nowo od dnia złożenia wniosku o ustanowienia służebności przesyłu, wobec czego termin zasiedzenia nie upłynął jeszcze dla wnioskodawcy.

Od postanowienia Sądu Okręgowego skargę kasacyjną wniósł wnioskodawca, postanowienie to zaskarżając w całości. W skardze opartej na obydwu podstawach z art. 398³ § 1 k.p.c. zarzucił naruszenie art. 244 § 1 k.p.c. w zw. z art. 252 k.p.c., art. 234 k.p.c. w zw. z art. 7 i art. 6 k.c. oraz z art. 292 zd. drugie k.c., art. 172 § 1 k.c., art. 328 § 2 w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. oraz art. 7 w zw. z art. 292 i 172 § 1 k.c. Wniósł o uchylenie zaskarżonego postanowienia w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w P.; ewentualnie o uchylenie zaskarżonego postanowienia i orzeczenie co do istoty sprawy poprzez zmianę wyroku Sądu Okręgowego i stwierdzenie, że nabył przez zasiedzenie z dniem 1 stycznia 2003 r. opisaną we wniosku służebność gruntową o treści odpowiadającej służebności przesyłu, obciążającą nieruchomości uczestników.

W odpowiedzi uczestnicy domagali się oddalenia skargi kasacyjnej i zasądzenia od wnioskodawcy na ich rzecz zwrotu kosztów postępowania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Sąd Okręgowy nie naruszył art. 244 § 1 k.p.c. w zw. z art. 252 k.p.c. ponieważ nie zakwestionował prawdziwości ani wiarygodności przedłożonych dokumentów urzędowych, na które powołuje się skarżący, zbadał jedynie treść tych dokumentów i stwierdził, że nie wynika z nich, aby zezwolenia i uprawnienia przyznane przedsiębiorstwu energetycznemu dotyczyły nieruchomości położonych w miejscowości, w której znajduje się działka uczestników, a tym bardziej, żeby odnosiły się wprost do tej działki. Domniemania przewidziane w art. 244 k.p.c. odnoszą się do tego co w dokumencie zostało urzędowo zaświadczone, nie może więc nim być objęta treść tam niezamieszczona.

Uzasadniony okazał się natomiast kolejny zarzut procesowy skargi, naruszenia art. 328 § 2 k.p.c. w związku z art. 391 § 1 k.p.c. przez pominięcie w uzasadnieniu omówienia części dowodów, którymi wnioskodawca wyjaśniał okoliczności wejścia w posiadanie nieruchomości uczestników w zakresie pobudowania i eksploataowania na niej linii energetycznej. Rzeczywiście, dowody z zeznań świadków nie zostały powołane w uzasadnieniu, którego treść nie wskazuje, aby w ogóle były rozważane, tymczasem z twierdzeń wnioskodawcy wynika, że mają one znaczenie jako uzupełnienie dowodu z dokumentów, tym istotniejsze, jeśli wziąć pod uwagę, że dowód z dokumentów został przez Sąd odwoławczy zdyskredytowany jako podstawa ustalenia, że działka uczestników była objęta decyzją wydaną na podstawie art. 35 ust. 1 ustawy o zasadach i trybie wywłaszczania nieruchomości. W istocie więc jedynie zeznania świadków mogły posłużyć wyjaśnieniu, w jakich okolicznościach doszło do przeprowadzenia linii przez nieruchomość objętą wnioskiem. Przed należyтым wyjaśnieniem sfery faktycznej sprawy przedwczesne jest formułowanie stanowczych ocen prawnych. Niemniej wskazać należy, że do naruszenia art. 234 k.p.c. w zw. z art. 7 i art. 6 k.c. w powiązaniu z art. 292 zd. drugie i art. 172 § 1 k.c. nie mogło dojść w wyniku wysnucia przez Sąd odwoławczy wniosków podważających działanie domniemania dobrej wiary w wyniku analizy materiałów przedłożonych przez wnioskodawcę. Do obalenia domniemania mogą posłużyć wszystkie dowody zebrane w sprawie, niezależnie od tego, który z uczestników (stron) był inicjatorem przeprowadzenia dowodu (por. np. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 20 kwietnia 1994 r.,

I CRN 44/94, OSNC 1994/12/ 245 czy z dnia 10 października 1997 r., II CKN 378/97, OSP 1998/6/111).

Zwrócić też należy uwagę, że argumenty wnioskodawcy, iż jego poprzednicy prawni w stosunku do działki uczestników wykonywali uprawnienia mające oparcie w przepisie art. 35 ust. 1 ustawy z dnia 12 marca 1958 r. o zasadach i trybie wywłaszczania nieruchomości, korzystając z zezwolenia na przeprowadzenie przewodów do przesyłania elektryczności oraz urządzeń niezbędnych do korzystania z nich, wywodzone były z jednej z rozbieżnych koncepcji co do znaczenia tego rodzaju uprawnień dla możliwości zasiedzenia służebności przesyłu (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 17 grudnia 2008 r., I CSK 171/08, OSNC 2010/1/15). Problem ten był ostatnio przedmiotem uchwały składu siedmiu sędziów z dnia 8 kwietnia 2014 r. (III CZP 87/13, nie publ. i nie stanowiącej zasady prawnej), w której Sąd Najwyższy przyjął, że wykonywanie uprawnień w zakresie wynikającym z decyzji, wydanej na podstawie art. 35 ust. 1 ustawy o zasadach i trybie wywłaszczania nieruchomości, nie prowadzi do nabycia przez zasiedzenie służebności gruntowej odpowiadającej treści służebności przesyłu, ponieważ stanowi realizację uprawnień przysługujących już przedsiębiorstwu.

Niedostatki uzasadnienia Sądu drugiej instancji powodują jednak, że nie ma podstaw do stanowczego stwierdzenia, czy decyzja obejmowała swoim zakresem działkę uczestników czy też nie, ani też, czy poprzednik wnioskodawcy mógł pozostawać w uzasadnionym przekonaniu, że dysponuje tytułem prawnym do objęcia nieruchomości w posiadanie w zakresie służebności. Zgodnie z tradycyjnym rozumieniem, dobra wiara zasiadającego posiadacza ma miejsce wtedy, kiedy okoliczności, w jakich doszło do wkroczenia przez niego w cudzą własność w zakresie odpowiadającym służebności usprawiedliwiały jego przekonanie, że nie narusza cudzego prawa (por. np. uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 6 grudnia 1991 r., III CZP 108/91, OSNC 1992/4/48, a z najnowszych orzeczeń – postanowienie z dnia 9 stycznia 2014 r., V CSK 87/13, nie publ. poza bazą Lex nr 1448336). Ustalenie jego stanu świadomości może nastąpić z wykorzystaniem wszelkich dróg dowodzenia, także w drodze budowy domniemań faktycznych. Wprawdzie samo prowadzenie inwestycji w oparciu

o zezwolenia wymagane przez przepisy normujące procesy budowlane nie stwarza bezpośredniego dowodu dobrej wiary posiadacza (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 29 stycznia 2008 r., sygn. IV CSK 410/07, nie publ. poza bazą Lex nr 445289, oraz z dnia 6 maja 2009 r., sygn. II CSK 594/08, nie publ. poza bazą Lex nr 510969), szczególnie, że nie wszystkie decyzje wymagają wykazania prawa do dysponowania nieruchomością, jednakże w wypadku kiedy prawo dysponowania nieruchomością jest niezbędne do uzyskania administracyjnego pozwolenia – okoliczność ta powinna być rozważona jako możliwa przesłanka domniemania przewidzianego w art. 231 k.p.c.

W konsekwencji, z uwagi na uzasadniony zarzut naruszenia art. 328 § 2 k.p.c. w zw. z art. 390 § 1 k.p.c. konieczne stało się uchylenie zaskarżonego wyroku na podstawie art. 398¹⁵ § 1 k.p.c. i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu.

Orzeczenie o kosztach postępowania kasacyjnego uzasadnia art. 398²¹ w zw. z art. 390 § 1, art. 13 § 2 i art. 108 § 2 k.p.c.